

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Aug. Holmberg*
 Härad: *Bräkne* Adress: *Frångsta*
 Socken: *Asarum* Berättat av: *Minnen från ungdomen*
 Uppteckningsår: *1935* Född år *1860* i *Asarum*

Uppteckningen rör *Bin och Biskötsel.*

Register.

<i>Vara bi i skogarne</i>	<i>1 — 6</i>
<i>Bikupor och tambi</i>	<i>7 —</i>
<i>Skov för bikupor (Kälhavagäre)</i>	<i>8 —</i>
<i>Väsefallna bi</i>	<i>9 —</i>
<i>Bitycke = (Sympati hos bin)</i>	<i>10 —</i>
<i>Bot mot bistyg</i>	<i>11 —</i>
<i>Notigheter med bin</i>	<i>12 —</i>
<i>"Korvett rå" går te na bin sjärma"</i>	<i>13 —</i>
<i>"Kvecket som sjier na bin stocks"</i>	<i>14 —</i>
<i>"Bin klompa se"</i>	<i>15 —</i>
<i>Folkprat om binas översintning</i>	<i>16 —</i>

Skriv endast på denna sida!

27 sid.

	sid
Forts. — Hur man gav bi nötfoder	17 —
Ett och annat om biskötseln	18 —
Slakta bi	19 —
Joröfolk och bislakt	20 —
Biskötselns arvsrätt	20 — 21
Honung som medicin	22 —
"Vra bistyggn ä bra te"	22 —
Tur och otur med bin	23 —
Hvarför man fick heta bikung	24 —
Närmare om halmkupper	24 — 27

Bi och Biskötsel 5140

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 1.

Idå ingående kännedom om biens fysik och levnadsätt, att man skulle tillfylla kunna ge svar på alla frågor som framställes om dessa djur = (insekter) förutsätter djupare kunskap än vad allmogens är i berättning av Åven om denne är gammal biskötare. Därför lämnar jag en redogörelse om hur biskötseln föriggick i gamla dar, jemte benämningar och uttryck som voro brukliga.

Titra bin i ihåliga träd

Förr då det fanns gott om ihåliga träd, förkom varje höst att de som ströfvade i skogarne sågo sig om efter möjlighet att skaffa sig något extra gott i form av vildhonung. Under mina uppväxtår hände det att vi (far och jag) påträffade biscockar i ihåliga träd minst 11 a 12 gånger. (Ett par år, två varje höst) Dessa fingra rå sig själva tills kölden blev så skarp att bin låg helt i soala. Då högg vi omkring trävet och sågare av det stycke der bin byggt. Detta bar vi hem och klyvde stocken med yxan varpå kakorna bröts loss och honungen togs tillvara. Bina tillspillogavos, såväl de vi hittade som de som togos av andra. Allrig hörd jag talas

om att någon i våra orter tog bin ur ett träd i skogen och sedan
fortplantade dem vid hemmet. Först må jag då omtala något om binas
underbara förmåga att upptäcka både lämplig lokaler och passande träd
för sitt husbygge. Far som hade särskild skärplik för allt vad som
rörde naturens mysterier gjorde mig först uppmärksam härpå!
Djupt inne i viltra skogen bygger Aldrig bin. Der söker man förgäves
efter deras bon. På en backslutning vettande mot en öppen äng
och med gles skog söker de rätt på någon ihålig bok i vilken de
slå sig ner. I de provinser der boken ej växer måste de naturligtvis
söka bo i andra träd. Men här i Blekinge har jag ej hört att någon
funnit bistockar i annat än bokträd. Antagligen beror detta på att
boken fuktas minst av alla våra trädslag. Saven i boken ligger helt
utsläppt som ett höckat slennigt lager. Träet är trätt torrt. Men
även ifråga om trädets växtform är biet mycket noga. Ser ut som
om de ej förstås att bedöma på vad sätt bästa skyddet kan bli
mot nedsläpande regn, snöfall o. s. vidare. Är den ihåliga stammen
helt rak bygger de ej i en sådan om den är krusten av i toppen

så att ett gapande hål uppåt finnes. Bilor deremot stammen en krök som kan utgöra skydd bygger de något nedanför kröken. Ett par gånger har jag sett torenne samhällen bi i samma träd. Men i regel finnes endast ett. Menarvida bieu i likhet med vad jag kunnat konstatera om myrorna: Släss om förträdet, har jag ej sett. Men lutar åt om avsikten att binas reflektionsförmåga är så stor att tvister samhällen emellan uppgöres på fredlig väg. Jag har equat mycken tid och gjort många experiment med både bi och myror och kommit till en bestämd uppfattning. Att både dessa insektslag ledas vid sina företag av ett högre utvecklat förstånd än vad som kan tillskrivas enbart instinkten!

Att bina mycket väl förstå att lämpa sig efter lokalen der de vill bygga förstå vi av deras sätt att bygga i ihåliga träd. I kuporna sätter man alltid torenne tunna stöckor på kryss om varandra högt uppe i kupan, vilka få utgöra steg för bikakorna. Sådana finns ju allri i trästammarna. Men i bokar kvarblir vid förmutningen alltid på omse sidor tunna och inåt nästan knivskarpa kanter, gående i stammens längdriktning. Och ej som kryssen i kuporna, vilka ligga horisontalt. Men från dessa små

kanter började bina bygga tvärs över halgheten till nästa sida där kakor
fästades. Sedan fortsattes byggan det meråt med kaka vid kaka tills hela
hålet blev fullt. Överlevare bina vintren fortsatte de att bygga längre ner.
En ena gång hittade vi en bistock med levande bi och honung som
fortsatt att bygga tre somrar i rad. Men detta var nog ett enastående
fall. För att för binas övervintring berorde inte alltid på kölden. Denna
torr de sett sig mot temligen bra. Vårer var om regn sepprade ner, så
både kakor och bi frös till en isklump. Vårst var det med Hackspettar
dessa hackade hål på den tunna väggskalen och åto sen upp både bi
honung och vax. Den ovan nämnda treåriga bistocken trodde vi oss
förstå orsaken till att de fått vara ostörre så länge. I backen ovan
för växte en hög rak furu i vilken en slaghök hade sitt bo 20
alnar oppe. Och det var förmodligen höken som varit skyddsvärd för
bina. På marken under furan fanns bland annat gott om fjärrar efter
Grönkräkor (= Grönköling) brokiga hackspettar och spillkräkor. Att dessa
försökt arbeta sig in till bina utvisade de tygsta påbörjade ansatser
till hål som fanns i den släta bokstammen. Till tack för att

Höken fredat vår honung slapp han att bli skottad för oss! Kakorna i denna bistock voro nära $1\frac{1}{2}$ meter långa tillsammans. Men endast de båda sista ärgångerna innehöll honung. Första årets kakor (de översta) hade börjat i någon mån miltva såkert förorsakat av nedsippat regn. När man såg en vild bisvärmen flyga i skogen kallade vi den för: Tillskärmen (Till här, betygar ej vild utan förvillad). Vår skärmen byggde i trivet hette själva djuren bistock. Och ynglet eller larverna hette: Pollingar. Benämningen. Celler kände vi icke alls till, utan sa: "Dä ä hål te pollingarna"

Såväl i trästammar som i bikupor bygger alltid bina sina kakor hängande lorrätt med celler å båda sidor. Äter ett bevis på hur väl de små djuren förstå att utnyttja ett mycket begränsat område.

I vår skogsförövande tid så högst få ihåliga träd finnas. Och i varje fall inga riktigt tjuliga träd åtminstone. Framställer sig den frågan: "Var tar alla de bisvärmarna vägen som varje sommar flyger bort och ej kommer tillbaka?" Svaret är svårt att ge! Vist finnes en och annan ihålig ek eller asp kvar. Men båda träslagen äro i högsta grad

otviveliga till att bilora något varaktiga skydd åt en vissvärms Ekvhar
 om egenskapen att avsevärra en brunn skarp flytande vätska i sin ihåliga
 stam som inom kort verkar öfverande på bina. Och Aspen bilor i en
 ett grått lager mulltrande fibrer och yttre sällan någon hård skorpa
 tjenlig för binas bygge. På bina fäste i såna träd, där de bort rätt
 snart. Och på de sista 15 åren har jag ej hört att någon hittat
 några vildbi som haft någon hönung. För några år sen då en
 lagård-revs i Hallandsbora (1/2 mil norr om Svängsta) upptäckte
 man att en vissvärms byggt i takhalmen vid ena kanten. Men
 varken bonden eller arbetarne hade förstånd att granska binas bygge.
 De hade full skä till reva sig med de uppretade och stridslystna bina.
 Ett mycket intressant fall att fått granska hur bina burit sig
 åt att arbeta i hult rum. Jag fick först veta härom, ett år efter.
 Här i Bleking märktes aldrig några trä var i vissvärms fanns. Ingen
 kunde ta dem förrän vintern kommit och då passade man på att
 ta sin tillhörighet. Kom någon obehörig och ville ha något att säga
 till om, så gällde den starkares rätt. Det var allra enklast.

Bikupor och Tambi.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 7.

Här i Bleking användes av gammalt bikupor flätare av halms
med vidjor av tunna, med kniv fläckta "hasselspetor". Spetor av hassel
voro vackra mjuka och mycket elastiska. Och hassel växte här överallt.
Vi hade särskilda bikupermakare som på beställning gjorde kupor till de
som behöfve sådana. Och behovet fanns i nästan varje stuga. De hem-
voro få på 1860 talet där icke ett par bikupor tronade på sin bänk
framför stuguväggen, eller annan solig plats i stugans närhet.
Bänken bestod av tvänne 4 a 5 aln långa grova runda men barkade
gran eller furuäsar, förnärade med tvänne grova inborrade einstakar
och vilande på 4 alnshöga ben av grova einstakar, vilka 6 tum från
marken förägos med ombundna skyddskransar av klästrassor, väl
impregnerade med tjätjara, som förnyades så ofta de blevo torra!
Detta för att hindra myror eller andra skadinssekter att kunna
krypa uppåt benen och in i kupan der de gjorde skada på både
honung kakor, och myrorna helst på pollingarne = (larvorna)
För att freja kuporna för vanliga husdjur var det tillräckligt med
vanligt åsarängsel som kunde läggas ner som en stätta.

Men om det fanns Götter måste man ha "Kålhavagäre". Annet göre
 var ej pålitligt för dessa kläthande djur! (Se teckningen)
 Bim skaffade man sig någonsång fast sällan genom köp. Oftast kunde man
 av någon vän och gynnare erhålla en värme till häftenbruk. När då en
 sommar gått kunde två, i lyckliga fall tre nya värmar vara tillkomna
 Och så hade man början. Man tog naturens gåvor i tur och ordning efter
 som naturens gång föreskrev och tillät. Var därför ej heller så mycket
 utsatt för missören med biskötseln som vad det blivit sedan biskötseln
 ersatt till en intensiv tävlan. Att genom konstade medel tvinga
 naturen in på olämpliga banor, hömnar sig gerna! Man fikade då
 ej efter hastig ekonomisk vinst utan betraktade biskötseln som en av
 naturens goda gåvor given av en vis försyn till människans nytta.
 Man umgicks med de små flitiga djuren som om de varit goda vänner.
 Och kunde av blotta ljudet från dem förstå om allt var som det borde.
 Så länge jag ejde hörseln i behåll kunde jag utan minsta svårighet
 höra om något ovanligt inträffat i kupan, hade tillfälligtvis en myra
 eller annan insekt kommit in märktes detta på ljudet mycket väl.

Det ljud bina frambringa kallar vi: "Lång". Man kunde få höra uttryck
iså här: "Ja å bina i gott humör, vi sjunger så graunt!" eller: "Ja så
fattas då bina nånting vi sjunger inte så krytt som vi bruka!"

Det var nog det rent familjära omhyllandet samt den trägna omsorgen
om den tillika med de enkla, mera naturliga vilkor varmed man
för handhådde bina som gjorde att man då icke på långt när så
mycket som nu besvarades av varje ensa motigheter med biskotselu
Yng. lösta förkom sällan. Men någon gång dog visen "i såre då att:
bina ble "visafallna". Då kände man ej till konsten att släppa in
ny vise. Utan den visafallna kupen levs på lut å en ställning
^{anbragt} framför de kupor som hade vise. Efterhand drog sig de viselösa bina
in till kamraterna i de andre kuporna. Men många kom bort!

De gamle förordade såsom prima medel: Att ställa den viselösa
kupan tätt intill en vori vise fauns, samt skära hål på båda kupor-
nas ridor och sätta ett öppet rör emellan båda. Ljuset från visen
skulle då fortplantas genom röret så att båda samhällen arbetade
efter order från en vise. Jag har aldrig sett detta experiment göras

Men som liten och oerfaren fick protot gälla som sant. Längre fram
då jag själv pysslat med bin förstod jag att detta var enbart tomt
prat = (ren lögn) Det skulle kanske med yttersta varsamhet kunna
göras på den visefallna kupan emedan de äro då rätt måtgörliga. Men
du nåde den som försökte skära hål i väggen till kupan der visse fanns
Även om det utförts av en person med "bitycke"!

"Bitycke" = Bins egen förmåga att göra skillnad på personer, i så måtto
att somliga bli av den så att säga: gynnade, så att de kunna hantiskas
med bina nästan hur som helst utan att de bli svarstyckna. Då deremot
andra knappt kan komma i närheten av kupan förrän de stickas. Om
de förra säger man: Han har bitycke! De andra ha inte bitycke!

Samma förmåga fast i högre grad ha även de illa berömda
Bålgetingarne. Det låg nog alorig någon mer än jag försökt på
att bli god vän med dessa förkättrade djur. Men ganska många indivi-
der av den visa förmåga av överlagd förståndshandling skada bara
att deras lifstid är så kort, så ytterst intressanta som dessa äro att
iakttaga. På väggen över mitt rum har jag borrat hål i väggen så

att de kan komma in och nästan varje sommar har jag ett, ibland två
samhället över mig på loftet. Om hösten då jag sitter och skriver för
öppet fönster och lampan är tänd söker de sig till huset, och kan då
komma in i håret, i ansigtet, på händerna och gör sig till att noggrant
undersöka allt. Makar jag vem från ett föremål kommer de strax
igen tills de riktigt undersökt föremålet. Jag kan ta vem i handen
eller flytta vem hur som helst utan att de visar ondska, såvida jag
ej rör deras vingar. Detta går ej an, då veta de vad garden duger till.
När jag har besök av dessa gäster, vågar ingen komma in till mig!
De som bli kvar då lampan släcks sitter i god ro tills morgonen då
de flyger så snart fönstret öppnas. De tycka om lysande färg, ty de
vill gärna gnaga bort färgen på mina blyertspennor!
Blev någon stungen av bi, la de man på: Kall fuktig mylla, våt lera,
en klick tjock gräs sa samt band "Väjbäla" över det svullna stället.
Väjbäla = (Groblad = Plantago major). Bästa medlet var sprit. Men kunde
ej användas så länge man frysade med bina. Ty spritlukten retade bina
till riktigt ursinne. Det duger ej att komma nära bi om man luktar sprit.

Ofta av de olägenheter som brukade infinna sig vid skotseln av bi, voro
 en följd av människornas bristande förmåga att granska och begripa
 alla tillstötande omständigheter. T. ex.: Maleu (= nattfjärilar) brukade
 göra rätt mycken skada i kupaorna! Man placerade ofta och gärna
 kupaorna framför gavelfönstret. När då huset brann in i stugan sökte
 Maleu huset som lyste genom fönstret och sökte sig då väg in i kupan
 där de huserade efter gästtycke. Den skarpa röken från skorstenen som
 sist nederbör slog till marken och vid viss vind omvärvade kupan var
 skadlig för bina. Och ännu värre: De skarpa och fräna dunsterne från
 göddhögen, där denna låg så till att vinden förde dem till kupaorna!
 Bäst trivas de bi som placerats i en backskuttning mot solen, omgifna
 av gles skog samt något ifrån husen. Här kunde bina trivas tiotals
 år å rad utan något människomång! Binas fysik tillhörde helt
 naturen och var derigenom långt känsligare för luftens orenhet
 än människan som genom kultivering fått sina sinnen förslöas.
 Men sådana iakttagelser gör allmogem endast i sålunda fall. Det för-
 orar verklig omtänka och djupt intresse att finna orsakerna till sådant

De gamle skilve på följande slag av bi i en kupa: Vise. Vise, som med
menades vad som nu kallas Drottning. Arbetarne hette: Arbetsbi och
Drottarna kallade man: Hambi. Om dessa hette det: "Di gör ingen ann
nötta, än vrier ihop alla pollingarna"! Hur de gamle föreställde sig att
svärmningen kom till stånd, framgår av följande: "Na bien ha blitt så många
sa di inte få rum i vinn kype, assa då ha blitt för många vinn. La sin
den gamle vinen: Utt. Utt. Utt. Men då ai di spaje = (yngste) visene kvijs
å o gi se ut, sa di bjäbba igen: kjaa. kjaa. kjaa = (bliv kvar). Men te slut
køre den gamle vinen ut vinn. Eller sa sjärmer di inte"!

Hufvud vingar ben kropp eller gump (Utan skillnad på mellan och bak kropp)
samt gadd, var alla förr kända benämningar på binas kroppsdelar.

Var bin arge hette det: "Di hvinn", di ai arge! Egenomligt nog ville de
gamle ej ha kvinn i närheten då de sysslade med bin. Det troddes att
kvinnfolk retade bin. En uppfattning, fullkomligt felaktig.

En aning skillnad i binas sinnesförmåga finns verkligen. Om våren
är de något marsticknare än under sommaren under draget. Likaså
vid sådan vind att skorstenröken slår ned och omvärfvar kupan

Det nu sagda gäller en person som i vanliga fall bina äro förtrogna med. Men det gifves många personer som alörig, under några förhållanden kan komma i bies närhet utan att dessa stickas. Ett långvarigt studium af sådana fall har visat att dessa personer utan undantag äro grymma mot sina öfriga husdjur. Men fästän jag, som människa, med fattningsförmåga kan iakttaga detta. Så förefaller det ofattligt hur de små bier kan ha medvetande om detta jag har nästanst läst om "djurens själsliv". Kanske detta är bättre utvecklat än vad vi människor ännu förstå.

När jag omtalar bistyggen glömr jag säga att: Det var den i sticket boarsittande gaddan som ansågs giftig. Att bina alstrare gift hade man ingen aning om! Att bier förstod att på något sätt ombilda det ämne de samlade ur blommor så att somt blev vax till kakorna och somt blev honung, trodde de gamle. Men ej att bier här till samlade olika material. Och att bier satte lock för larven visste man men hade intet namn till locket. "Di bygge över hålet där pollingen ä" hette det. - Svärmarna kallades i tur och ordning efter som de kommo under sommarens lopp: Foste svärm (1sta) Andre svärm och tredje svärm, eller "ettesvärm", om det blev såvan

Under gynnsamma är hände att första värmen utvecklade sig så pass att den i sin tur kom med en svärm samma sommar. Denna sista svärm kallade man: "Jönfrusvärmen". När en svärm utanför kupan de lemnat samlades i en hög omkring visen förrän de flög i väg, sa man: "Bien ha klumpat sig, nu far vi sin kos". För att hinna seas bortflygande hade man någon dag i förväg satt ner flera yviga höga Embuskar omkring gamla kupan. Och vatten hade man tillhånts så att man med handsprietan försökte överspola dem. Oftast flög vi så högt att strålen från de små sprutorna nådde till dem. I varmt skarpt solskinn voro de helst benägna att segla i väg långt. Att ta in bi hette: "Stocka bi". Om bins arbete och dess följder kunde man, och kan ännu, få höra följande vittnesbörd: "Då har inte vatt now tur mä minna bi i sommar. Våroraet ble väligt o Ljungaet va sa regnigt sa då ble inte nat a att Iten: I år har ja hatt tur mä bien, so våroraet o Ljungaet ble bra sa kyporna a sa tunga sa ja tyä knapt lötta dem! = (Lyfta dem). Man undersökte, och undersöker ännu, halmkyporna endast genom att lyfta dem, om man tror att de reder sig utan matning för vintren.

Ofta förekommande samtal om binas övervintring, är följande proö på
 "Kom o känn på mina kypor om du tror: Stå vintren över"
 "Då kan väl hända, Men då står man inte över vintern
 Å du säger på så: Ja! o så sa ja för vår själen på att!
 Eller en annan gång: Ja dina kypor står rock över, te sol och
 sommarer kommer. Ja inte behöva vara o tigga om fattighjelp
 för o för fram som inte. Övervintringen heter: Stå över"

Om våren kunde det heta: Då har vatt en förbannat bra biviinter
 i år, så har vatt så kallt så bieu ha ligget i vala höjle vintren
 Eller: I år har så vatt en skiterinter för bieu Då har vatt så milt
 så vi har ätit opp bo honingen o se sål (sjelva) Ja så som ute
 här om där, vi sa så ynkliga så revbojnen syntes!

Fästän man visste att visen var där som fortplantare släktet och sålvers
 honkän, fick den ofta heta: Har! Och att den även var stäm än de andra
 bieu hade man resa på Och uttrycktes ofta så här: "Visen har ä så
 klakor = (fet) och mulliger som en nämndemanns mora! Allt olyligt
 säres, och såges ännu, med allvar och övertygelse!"

Att alla husdjur skulle svältförras under vintern, hade så ingått i folkets medvetande att det ansågs fullkomligt i sin ordning. Och så skedd även med bin. Vi förstod icke då att utföra bi såsom nu sker. Men nödförr i enkel form förekom stundom. Man klyfve ut tunna bok eller Björkspånor såvår 5 a 6 cm breda 10 a 12 cm långa och $\frac{1}{2}$ cm tjocka. Samt skar med knivspetsen tätt med 3kantiga skaror från ända till ända. Dessa skaror fyllades med honung samt sattes på flustret ett stycke in i själva kupan. Bina som under soliga dagar äro i rörelse även under vintern äto med begärighet detta nödförr. Att koka sockerlag till bin hörd jag ej omtalas att någon på landet gjorde förrän mot slutet av 1880 talet. I mitt föräldrahem den min äldre bror tidigt höll bin förråd vi såg på ovan beskrifna sätt, när det var nödigt. Förring på annat sätt kunde vi då ej till. I regel gick så till att: Om hösten då bina slutat vaxet och man genom grannars och vänners "handvägning" av kuporna, förstärkt av öfverser svordomar och inrektiv, uttrunt vilka kupor som ej kunde stå vintern över, slagades dessa, och man tog vad som fanns i dem, helare än man offrade något av honungen till att underhålla dem med.

De hos bieu förkommande sjukdomar och missöden har jag förut något om-
talat och kan av långvarig erfarenhet ge följande omdöme härpå: För, då
alla hade halvkupor och hos dem som liksom jag sjölo, ännu bibehåller
 dessa, har man i regel ej just mycket att frukta. Förutsatt, framförallt
att bibinken med kuporna placeras på lämplig plats. Vilket tyvärr de
flesta fäster för litet avseende vid. Omsorg om bieu är nödvändig för erhå-
lande av gott resultat. Men å andra sidan vill bina helst rå sig sjölo
Människans oförmåga att styra sin nyfikenhet, verkar i hög grad
irriterande och oförvaktigt på bieu. De nu moderna biehusen medgiva
granskning och ingripande i binas liv när som helst även vid för
bieus trevna olämpliga tillfällen. Nyfikenheten kan stundom vara bra
Men bör visas så måttligt som möjligt. Vi kultiverade människor dömer
alltefter vår synpunkt. Men naturen stöcker sig bäst ostört!
Om vintranen, var, och är brukligt, att sätta skydd vid flustet av små
grankvistar, helst evigt omkring, för att hindra både talgoxar och. Vot-
vackan från att med knackningar locka ut bieu och derefter med god
smak kolasa på dem. Skyddet får dock icke hindra luftväxlingen.

Skethning, eller som det på folkspråket heter: "Slaktning av bi". Var förr en nervös tid. Och ofta följde av lika mycken jemma som Gudarnes vid klagomuren i Jerusaleem! Fastän de flesta visste att sprit verkar högst irriterande på bin, skulle likväl morgonsuparne tagas förrän slakten började. I marken grävdes en grund håla över vilken några käppar lares i botten av gropen sattes ett litet flatt fat med sövsnulad svavel. En man lyfte kupan från sin botten och börde så skyndsamt som möjligt sätta den på käpparna över hålan. Der en annan med ett fotoverskott tänt eld på svavlet. Så snart svavelröken slog in i kupan, domnade bin bort och ramlade i massor ner i hålan. Det var dock långt ifrån alla gånger det gick efter beräkning. Var kupan tung, marken ojämn och morgonsuparne gått i benen, kunde bitararen fumlade med fötterna stundom sätta sig på andra i jorden med kupan i famnen. Och då vill jag lova det blev jemma och tanvagnisslan utan all ånva!

Påls-Kalles berättelse i Elmta berättade en bislakt så här: "Vil du Agust Faa (=Far) skulle lätta på kupan na vi släppte om, men stypte kull o feck bin på se. Oham skrek sa ja ble naa-vööo ma"! (=nervös)

Bina som nersjallet i hålan stampades sönder med fötterna, var på jorden kastades dit igen! Ibland hände att man skulle gå humanit tillräga! Då togs de somnade bin i något kärl och bars till en flat sten i närheten där de tömdes ut, varpå man slog kokhett vatten över dem. Att man ej skällade dem i hålan där de låg berodde på att man då kunnat råka skälla "jordfolket", ifall dessa befunnit sig just där! Längre fram i tiden "fremmade" man ut bin, tog honungen ur kupan och bin som nu voro oskadade i en annan kupa, samt födde dessa över vintern med konstlagad föda. På detta sätt fick man till kommande år många bisamhälle, vilka i många fall alla torftigt kunde underhålla sig. En oumdörlig följd av meuniskornas kortsynthet.

De gamle vackra slätterängarne och solsläntorna i marken med lövskog som i århundraden kultiverats så att der fanns öfverflöd av ängsblommor. Binas förnämsta näringskälla, äro i våra dagar så gott som alla försvunna. Och finns någon lönna kvar kultiveras den ej, utan får sköta sig själv. Följden är i våra dagar = Biist på blommor! Visserligen har öfriga arealer odlad mark uppstätt i stället

Men kulturväxterna är ej röttramma som naturväxterna. De stora arealer med potatis och rockor eller förrnavor ger ingen näring åt bien. Och klöver och timotej sköras så fort de börjat blomma. Det har i verkligheten kommit därhän att: På samma areal föra sig nu icke hälften så många bi som för 50 o 60 år sen. Det är precis som om jag i en hage som kan föra t. ex. två kor släpper vid dubbla antalet eller mer, blir följden undernäring för alla. På samma gång föderbrist inträffar blir rubbning i fysiken. Vad bina vidkommer blir onödigt mycket konstförsörjning och mera mottaglighet för olika sjukdomar. Vissa lokaler äro ännu obetydligt förämrade och där går det fortfarande bra. Men ett varnsett är, att på skryt hålla stora bigårder i stora samhällen med odlar jord vitt omkring. Bien gör ej utan tvingande nödvändighet längre utflykt än ett par kilometer! När bien efter röknungen kommit ur kupan, togs kakorna ut och öfver ett stort lufat kramade man med händerna ut honungen som rengjord hälltes i lerkrus vilka sedan överbundus med papper föret och en linnesduk öfver samt förvarades i fuktfrött rum. Man behöll vad som behöves i hushållet och resten såldes. De gamle berättade att honung förr i

tiven ingått i både Prestens och klockarens löneförmåner. Detta har icke förekommit i min tid. Men flera gånger har hänt att presten vid barn dop eller kyrktagning såsom gäva erhållit en kruka honung såsom vederlag för visad tjänst. Honungen användes förutom till mat även i flera mediciner. Mot en vis hosta och förkylning visade sig följande medicin mycket verksamt: Till ett kvart (1/4 liter) söt mjölk som man kokte i en panna togs två fulla matskedar honung som fick smälta i mjölken samt 1/2 matsked riven Ingefära. Detta vracks så hett som möjligt varpå man bäddade ner sig då man kom i häftig svettning. När det en äldre person togs ikland satser, en bra sup brännvin. De utkrämda bikakorna smältes till vax, varaf något behölls i hemmet såväl till att vaxa syträs med som när man kokte yampox eller läkeplåster, resten såltes. Någon gång slog man på stort och stöpte ett par Julaljäs av vax. -- Det var gammal sägen att bistyggen skulle vara bra mot håll och gikt. Men efter vad jag kunde finna, var detta endast ett lömskt elakt sätt att narra någon stackare att låta kin sticka sig. Och sen skratta åt honom. Jag har flera gånger sett på

sådana dumheter. Inte hjälpte det, men nog fick som mera plågor!
 Att "slunga honung" är en senare tids påhitt. Biförningarne vill med
 all devali göra gällande att denna är bättre. I verkligheten förhåller det sig
 så: Att denna varken i smak eller hållbarhet går upp mot kramad honung!
 Att den gamla sägner att om man under vissa former afhänder sig sina
 bin, men på samma gång själv mister turen med bi. Tyckes av många
 bevisliga fall vara sanning. Jag anför bara ett ex. fast många kunde omtala
 J. o. Bonden Mathis Olsson i Ekbarp som i mer än 50 år med tur och
 framgång haft bi, lät för några år sen dövarande barmästare Holm
 vid Trångsta trumma ut några kupor. Olsson behöll honungen och
 sina gamla kupor och Holm tog bin i egna kupor med sig hem där han
 för vintern födde dem med sockerlag. Omedelbart derpå började motighet
 uppträda sig hos Olssons kvarvarande levande bi och året derpå dog or ut
 Holm flyttade sedan till Ryd. där bäre han och bina tross utmärkt.
 Likaså har ett par gånger hänt på olika ställen att någon bikupa
 stulits en natt under vintern. På de ställen där bi stulet ha de kvar-
 varande snart dött ut så att nya fräcunnat håll måste anskaffas!

Denne plötsligt inträffade otur med bi, på stället der de förut trivdes
är lika oförklarlig som den förut omtalade egenskapen hos bi, att utan
synbar anledning visa sympati för vissa personer, och åter antipati
för andra! — Ifråga om honungens användning till mat, förekom
aldrig att det vankades honung på bröd tillsammans med annat sögel.
Det var minnsomw kolasmat med enbart honung på brödskrivan!

Det fanns i min barndom ungkarlar, gamla drängar eller bondor
som kunde vara egare av 20 a 30 bikupor. Utlejra till hälfstenbruk
hos fattigt folk överallt i omnejden. Silor hade de intet hem och förstod
i många fall ej ett jota av biskötet. Under gynnsamma år kunde de
ha mer än dubbel inkomst av bina än vad deras årslön gick till.

En och annan sådant kunde få namnet av: "Bikung". Hälfstenbi trovdes
ha bättre tur med sig än köpta bi. Bisvärmar som själmannt slops
till på ett ställe, och der blevo upptagna ansågs turligast av alla!

Hvad nu till slut beträffar tillverkningen av Holmbupor, så finns
ännu någon här och var som tillverkar sådana. Holmen bör vara
slagtriöskad, lång och bör ej ha vuxit under vårens Takttagelser

ha konstaterat att vättershalv har, om den än vid begagnandet tyckes
vara fullt torr och har benägenhet att alstra fukt Och detta är så gott
som förgift för biynglet Förr orogs halven genom en linnepa, men
nu då dessa försökmetoden redas om bara med fingrarna Detta kallas
att: Kamma halven. Alla vippor höjs bort med en skarp kniv
Ett fjällhorn av storlek att en grov långfinger gick lätt igenom togs
till att fanga halven. D. v. sigs: Hornet pressades halven igenom
från kupans påbörjan till slut Och genom att i samma mån som
halven minskade i groflek sticka in ny, bibehöll halvarvren alltjämt
samma tjocklek på samma gång som ingestäves blev någon trär
skaro på halven utan fast och jumbumidig hela vägen. Man började
bygga kupan i toppen första varvet togs efter godtycke 5 a 6 cm i
genomskärning och omvickades först med ett litet snöre så att det höll
ihop men surrades strax med hasselrör = (spröt) Så lades varf
efter varf och återogs hårt med sprötorna Vartannat spröt omslöt
halvarvet och vartannat stackes mittigenom halvarvet = (kansen)
Vartannat fall hade det upplått öppningar emellan halvarvren

Efterhand som man kom längre ner på sidorna där kupan blev
allt mera vid tillkom flera spröt så att avståndet mellan dessa var
ungefär det samma överallt fastän det blev betydligt flera spröt i
slutet än i början. Sprötena lades så att de gingo snett längs kupan
som Fig. 4 i frågelistan visar. Spröt rakt upp och ner som fig. 3 visar
ha ej brukats här i orten. Dessa kupor byggdes något svängda på
öfra hälften fördown, men på sista tiden formades de som fig. 3 visar.
Genom denna form blir utrymmet för kakorna något större. Fastän
de byggdes enbart efter ögonmått var en vand kupbyggare istånd
att göra flera stycken precis lika stora. Nya kupor, samt gamla
som bi byggt i hängdes alltid upp på loftet så att icke råttor eller
annat otugg kom åt dem. Det sades: att om en kupa låg nere så att
kattor kom åt att kasta sin urin i den ville aldrig bi bygga der!
Kattor fick ej heller gå i, eller leka med halmen som användes till
kuporna. Stines Jonas i Emnebova var god kattvän för öfrigt.
Och hans store svarte katt var gerna med honom överallt. Men när
Jonas gjorde bikupor hade han en lång björksög alltid till hans

Och med denna jagade han kisse på flykten om han närmade sig.

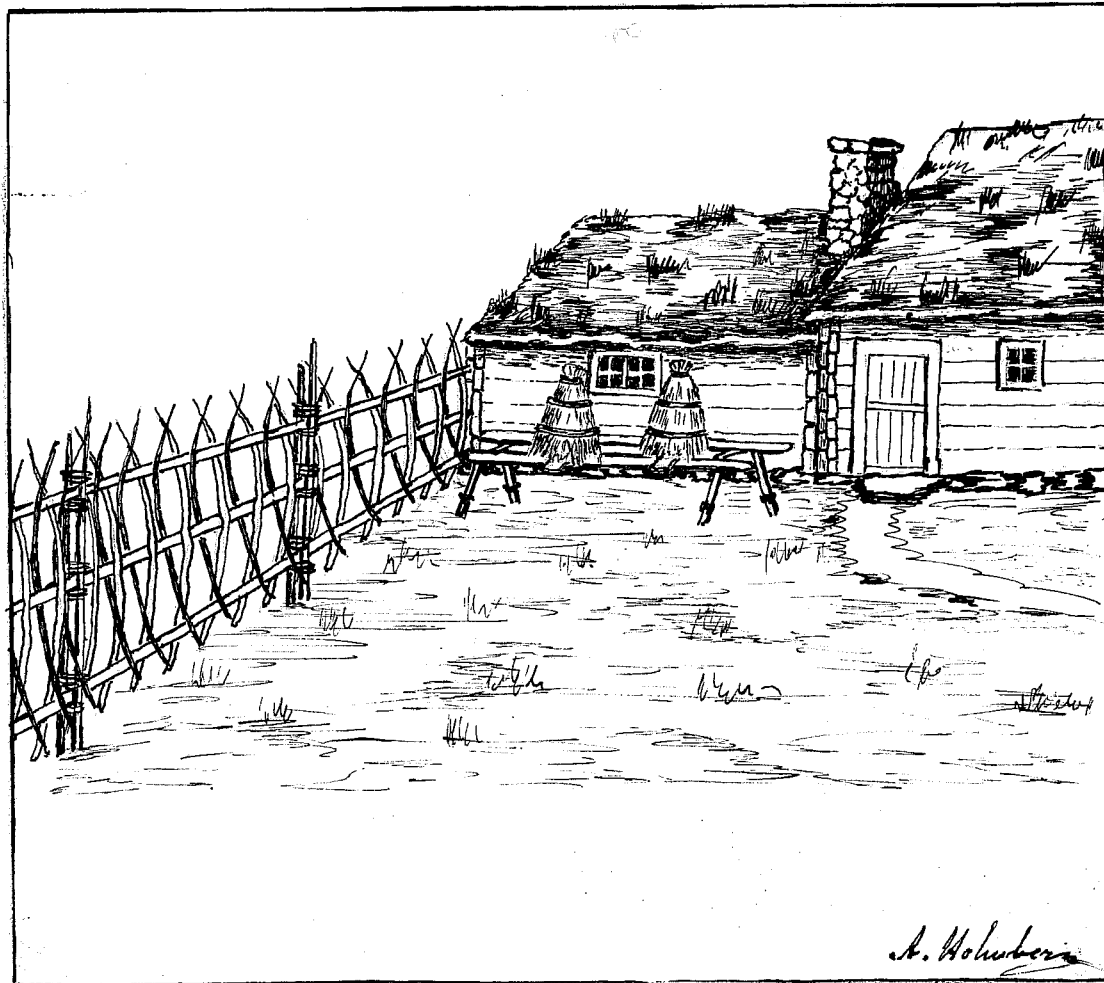
Fäen ska ta de om du röser mitt byggerack, brukade Jonas säga Man kallade materialerna till kuporna för byggerack.

Närmast utanpå kupan sattes en temligen tjock halmkåpa Och utanpå denna åter en "bikupeshatt" av flädd granbark som formades så att den nedtill räckte till runt hela kåpan och slutade upptill i en spets.

Det fordrades rätt stor gräv för att hatten skulle räcka till. Där som barkens kanter låg utanpå varandra stack man här genom barken och sydde ihop barken med ^{trå} smidiga björkesnor, precis som sadelmakare sy pumpskin i hästars selor. En kupa av vår vanliga Blekingstyp håller från toppen till botten 22 a 23 varf halm och är i höjd 33 a 35 cm. Samt håller i diameter i botten 40 a 42 centimeter.

Så kallade krausar som man någon gång behöfve öka kupans höjd med voro precis så stora att kupans bottenkant och krausen passade mot varannan. Krausen höll 5 halmar i höjd = knappt 10 cm.

Och här vid överkant en halmring gående rundt omkring utanpå precis som ett band. Flätas med spetar som sjölvå kupan.

Skriv endast på denna sida!